

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 27.10.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Harri Kähkönen, valtiovarainministeriö
- arviointineuvoston varapuheenjohtaja, professori Jukka Pirttilä, Talouspolitiikan arviointineuvosto
- teollisuusneuvos Sampsa Nissinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- professori Niku Määttänen, Helsinki Graduate School of Economics
- johtaja Hannu Kemppainen, Business Finland Oy
- johtaja Johanna Sipola, Keskuskauppakamari
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- työelämäprofessori Martti Hetemäki, Helsinki Graduate School of Economics
- BIOS-tutkimusyksikkö
- Finnvera Oyj
- Motiva Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- Energiateollisuus ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Teknologiateollisuus ry
- Työn ja talouden tutkimus LABORE
- Suomen Akatemia

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Talouden toimintaympäristö

Talousarvio on laadittu olosuhteissa, joissa Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut energiakriisi, kiihtyvä inflaatio ja kohoava korkotaso ovat selkeästi heikentäneet talouden näkymiä Suomessa ja Euroopassa yleensäkin. Myös koronapandemia pitää yhä yllä epävarmuutta markkinoilla. Lisäksi huolia kohdistuu viennin vähenemiseen sekä rakenteelliseen kestävyysvajeseen työikäisen työllisen väestön vähentyessä absoluuttisesti sekä suhteessa työvoiman ulkopuolella olevien määrään. Haasteellisessa taloustilanteessa on tärkeää pyrkiä pitämään huolta kasvun edellytyksistä ja riittävästä panostuksista erityisesti TKI-toimintaan ja osaamiseen.

Talousvaliokunta on tässä lausunnossaan tarkastellut talousarvioesitystä oman toimialansa näkökulmasta ja keskittyen asiantuntijakuulemisessa erityisesti esiin nousseisiin teemoihin.

Julkisen talouden tasapaino ja velkaantumiskehitys

Hallitus esittää vuoden 2023 talousarvion määrärahoiksi 80,5 miljardia euroa, joka on 15,6 miljardia euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Talousarvioehdotus on 8,1 miljardia euroa alijäämäinen. Alijäämä katetaan uudella velalla. Viime vuosien alijäämäisten talousarvioiden taustalla ovat pitkälti olleet koronapandemian ja Ukrainan sodan vaatimat toimet, mutta myös rakenteellisia kysymyksiä, kuten väestön ikääntymisen vuoksi kasvava kestävyysvajе. Huomionarvoista on, että kiihtyvä inflaatio kasvattaa valtion korkomenoja. Talousarviossa onkin varauduttu korkomenojen kasvuun yhteensä noin 1,5 miljardilla eurolla, mikä on noin miljardi euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Talousvaliokunnan huolena on, että syntyy niin sanottu korkoa korolle -tilanne, jolloin talouden liikkumavara heikkenee entisestään.

Asiantuntijakuulemisessa esitettiin erilaisia näkemyksiä talousarvion oikeasta mitoituksista. Toisaalta todettiin, että budjettiesitys on tarpeettoman elvyttävä, jos taloudellisen katsauksen mukainen ennuste toteutuu. Jos sen sijaan riskit selvästi heikommasta kasvusta toteutuvat, talousarvio saattaa olla oikeammin mitoitettu. Asiantuntijakuulemisessa kuitenkin viestittiin vahvasti, että talouden alijäämäisyys on muuttunut tai muuttumassa krooniseksi ja pitkän aikavälin suunnitelma sekä rakenteellisia uudistuksia tarvitaan tämän kehityksen katkaisemiseksi ja julkisen talouden tasapainottamiseksi.

Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn huoleen julkisessa taloudessa vallitsevasta pysyvästä rakenteellisesta alijäämästä ja siitä, että talousarviossa tai sen liitteessä ei ole strategista suunnitelmaa julkisen talouden vahvistamiseksi kestävyystavoitteiden mukaiseksi. Lisäksi talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen asiantuntijakuulemisessa todettuun seikkaan, että toisin kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa, myös yksityisen sektorin ylijäämä on Suomessa suhteellisen pieni eikä se pysty kompensoimaan julkisen talouden alijäämää. Näin ollen verotuksen kiristäminen julkisen talouden tasapainottamiseksi tai menojen lisäämiseksi todennäköisesti vähentää yksityistä kulutusta ja yksityisiä investointeja. Valiokunta pitää tätä talouskasvun näkökulmasta erittäin huolestuttavana ja korostaa, että taloustilanteesta riippumatta Suomen pi-

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

tää panostaa entistä enemmän siihen, että investointiympäristö on houkutteleva ja kilpailukykyinen sekä suomalaisille että ulkomaalaisille yrityksille ja yksityisille investoinneille.

TKI-panostukset ja talouskasvu

Hallitusohjelmassa on asetettu pitkäjänteinen tavoite kääntää valtion T&K-rahoitus kasvu-uralle ja toteuttaa toimia, joiden avulla Suomen T&K-investointien BKT-osuus eli TKI-intensiteetti nousee 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Vuoden 2023 talousarvioesityksen mukaan valtion TKI-rahoitus kuitenkin laskee arviolta noin 110 miljoonaa euroa eli 4 prosenttia vuoden 2022 tasoon nähden. Vuoden 2023 talousarvion mukaan rahoituksen arvioidaan laskevan noin 0,85 prosenttiin BKT:stä, mikä on noin 400 miljoonaa euroa alle tavoitetason. Tämä ei edistä TKI-rahoituksen lisäämistä koskevaa hallitusohjelman tavoitetta.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä kansallista tavoitetta nostaa TKI-panostuksia hallitusohjelman mukaisesti ja on erittäin huolissaan vuotta 2023 koskevista vähennyksistä. Talousvaliokunta tähdentää, että TKI-rahoituksen karsimisesta ei saa muodostua pysyvää trendiä. Talousvaliokunta esittää, että tulevissa talousarvioissa kuvattaisiin TKI-rahoituksen kokonaisuus vielä nykyistä selkeämmin ja lisäksi annettaisiin yksityiskohtaisempi arvio pysyvän TKI-rahoituksen riittävydestä suhteessa kansalliseen tavoitteeseen kasvattaa TKI-menot neljään prosenttiin BKT:stä.

Talousvaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että TKI-rahoituksen vähennys kohdistuu lähinnä Business Finlandin kautta jaettavaan rahoitukseen, mikä johtuu lähinnä EU:n elpymisrahoituksen sekä muiden hallitusohjelman määräaikaisten rahoitusten päättymisestä. Business Finlandin ydintehtävälueita ovat erityisesti yritysten viennin ja kansainvälistymisen ja kasvun edistäminen eli vahvasti yksityisiä investointeja, talouskasvua ja Suomen kilpailukykyä vahvistavat toimet. Talousvaliokunta huomauttaa, että Business Finlandin rahoituksen laskeva suunta ja lyhyet määräaikaiset rahoituspanostukset heikentävät innovaatioympäristön ennakoitavuutta. Huonosti ennakoitava toimintaympäristö ei puolestaan kannusta yrityksiä investointeihin ja pitkäjänteiseen TKI-yhteistyöhön.

Talousvaliokunta pitää kannatettavana hallituksen pyrkimystä parantaa valtion TKI-rahoituksen ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä TKI-rahoitusta koskevalla lailla, jossa säädettäisiin valtion talousarvioon vuosina 2024—2030 otettavien tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen lisäämisestä vuosittain niin, että nykyisen hallitusohjelman tavoite saavutettaisiin. Valiokunta pitää niin ikään hyvänä ehdotusta, jonka mukaan laissa säädettäisiin myös valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käytön pitkäaikaisen suunnitelman laatimisesta. Asiaa koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle 13.10.2022, ja valiokunta ottaa kantaa ehdotusten sisältöön tarkemmin siinä vaiheessa, kun sitä koskeva hallituksen esitys tulee valiokunnan käsiteltäväksi. Lisäksi hallitus ehdottaa erityisen TKI-verovähennyksen käyttöönottoa. Valiokunta suhtautuu asiaan lähtökohtaisen myönteisesti, mutta korostaa, että julkisilla panostuksilla tulisi olla ns. kannustava vaikutus eli niiden tulisi kohdistua nimenomaan sellaisiin hankkeisiin, jotka eivät voisi toteutua ilman julkista tukea.

Talousvaliokunta tähdentää vielä, että TKI-rahoituksen pitää olla nykyistä paremmin myös pienempien yritysten ja start up-yritysten saatavilla. Lisäksi rahoituksen pitää erityisesti mahdollistaa innovaatioiden skaalaaminen ja niiden tuominen kaupalliseen käyttöön. Vain siten TKI-pa-

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

nostukset ruokkivat tehokkaasti talouskasvua ja kilpailukykyä ja vievät eteenpäin vihreää ja digitaalista siirtymää.

Energia

Hallitukset ympäri Eurooppaa ovat vastanneet Venäjän energiantuonnin vähentymisestä aiheutu-neeseen tarjontashokkiin ja energian hintojen nousuun erilaisilla energian kulutukseen liittyvillä veronalennuksilla ja tulonsiirroilla. Niiden avulla pyritään lieventämään energianhintojen nousun vaikutusta kotitalouksien kulutusmahdollisuuksiin ja yritysten kassavirtaan.

Suomessa energianhintojen nousun vaikutuksia pyritään lieventämään kolmella toimella tai toimien kokonaisuudella: suorilla tuilla pienituloisille, verotuksen kotitalousvähennykseen sisällytettävällä sähkökulujen osittaisella vähennysoikeudella sekä sähkön arvonnalisäveron alennuksella. Valitut toimet ovat sellaisia, jotka on voitu saada käyttöön nopeasti. Ne ovat määräaikaista ja päättyvät viimeistään huhtikuussa 2023. Suuruusluokaltaan ne ovat maltillisia verrattuna useissa muissa EU-maissa päätettyihin toimiin.

Useassa asiantuntijalausunnoissa todetaan, että vaikka energian hintoja koskeva toimenpidepaketti on sinänsä ymmärrettävä, se ei ole rakenteellisesti paras mahdollinen. Suorat tuet pienituloisille kotitalouksille palvelevat asiantuntijalausuntojen mukaan tarkoitustaan parhaiten. Osa kansalaisten ostovoimaa tukevia toimia ovatkin indeksikorotukset mm. kansaneläkeindeksiin sidottuihin eläkkeisiin ja etuuksiin ja asumistuen lämmitysnormien tarkistukset sekä lapsiperheitä koskevat ostovoimaa tukevat toimet. Sen sijaan kotitalousvähennyksen muodossa ja etenkin arvonnalisäveron alennuksina myönnettäviä tukia pidettiin ongelmallisina, koska ne eivät kannusta säästämään sähköä, vaikka sähkön säästämistä ja kysyntäjoustoja on yleisesti pidetty tehokkaimpina keinoina vaikuttaa sähkön hintatasoon ja hintapiikkeihin.

Talousvaliokunta yhtyy näihin huomioihin ja toteaa, että erityisesti arvonnalisäveron alennus on omiaan lisäämään niiden kotitalouksien sähkön kysyntää, joilla sähkön veroton hinta on kiinteä. Tämä pahentaa myös huippukulutusajankohtien hintaongelmaa. Valiokunnan näkemyksen mukaan nimenomaan sähkön säästämiseen liittyviä kannustimia tulisi edistää. Toisaalta vähitellen edulliset määräaikaisten sopimukset päättyvät kaikilta ja totuttua korkeammat sähkön hinnat kannustavat joka tapauksessa säästöön. Syyskuussa Suomen sähkökäyttö väheni 7 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Talousvaliokunta toteaa, että kotitalouksien tukeminen on perusteltua poikkeuksellisessa tilanteessa ja on tärkeää, että tuet ovat määräaikaista. Sähkö on perushyödyke, ja rajusti nousevilla kustannuksilla voi olla vaikutuksia myös yhteiskuntarauhaan tilanteen pitkittyessä.

Talousvaliokunta toteaa, että puhtaan energian tuotantoon tarvitaan lisää kapasiteettia nopeasti. Energiatuen myöntövaltuutta on lisätty viime vuosina merkittävästi, ja esimerkiksi vuodelle 2023 on esitetty lisävaltuuksia etenkin vetyhankkeille, akkuhankkeille sekä muille suurille uuden energiateknologian demonstraatiohankkeille. Myös uusiutuvan energian tuotantotukeen on varattu merkittävä määräraha, 135 406 000 euroa, ja lisäksi energiaintensiiviselle teollisuudelle myönnetään sähköistämistukea 150 000 000 euroa. Sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia, mutta myönnettävästä tuesta vähintään 50 % tulisi kohdistaa kehittämistoimiin, joilla edistetään toiminnan muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Myös luvitusta pitää saada sujuvammaksi, jotta uusilla investoinneilla voidaan tehokkaasti vastata kasvavaan sähkön kysyntään sekä jouduttaa vihreää siirtymää. Talousvaliokunta korostaa tässä yhteydessä myös ydinenergialain kokonaisuudistuksen merkitystä. Valiokunta pitää olennaisena hallituksen esityksen HE 128/2022 vp nopeaa voimaan saattamista vihreän siirtymän hankkeiden vauhdittamiseksi lupahallinnossa. Valiokunta katsoo myös, että sähkön hinnoittelumallin toimivuutta tulisi lähitulevaisuudessa arvioida yhteistyössä Ruotsin ja Norjan kanssa ja tehdä tarvittavat muutokset, jos arviointi antaa siihen aihetta.

Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Talousarvion mukaan hallituksen tavoitteena on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puoliväliin mennessä. Sekä työllisyysasteella että työllisten lukumäärällä mitattuna työllisyys on kohonnut kuluvana ja viime vuonna voimakkaasti. Lisäksi avointen työpaikkojen määrän perusteella työvoiman kysyntä on suurta. Keskeisenä syynä tähän on väestön ikääntyminen. Toisaalta työllisyystilanteen kohentuessa työttömien joukkoon jää entistä vaikeammin työllistettäviä henkilöitä. Tähän ns. kohtaanto-ongelmaan on monia syitä, jotka vaihtelevat sekä toimialoittain että työsuhteiden laadusta riippuen. Työvoimapula johtaa väistämättä talouden tuottavuuden heikentymiseen ja hidastaa investointien toteuttamista. Lisäksi se voi joillain aloilla johtaa muita aloja huomattavasti korkeampaan palkkatasoon, mitä kehitystä kiihtyvä inflaatio edelleen voimistaa.

Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn, jonka mukaan julkisen vallan toimin tulisi erityisesti panostaa työvoimaan liikkuvuuteen, osaamiseen ja koulutukseen sekä kannustinlukkujen purkamiseen. Lisäksi tulisi lisätä kannusteita, joiden kautta Suomeen saadaan osaavaa työvoimaa ulkomailta. Talousvaliokunta toteaa, että tilanne on tältä osin haasteellinen myös sen takia, että pulaa osaavasta työvoimasta on myös muissa maissa ja maat kilpailevat osaavasta työvoimasta ja investoinneista.

Kokoavia huomioita

Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn huoleen julkisessa taloudessa vallitsevasta pysyvästä rakenteellisesta alijäämästä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että julkisen talouden vahvistamiseksi ja tasapainottamiseksi laaditaan strateginen pitkän aikavälin suunnitelma.

Talousvaliokunta toteaa, että rahapolitiikan ja finanssipolitiikan tulisi toimia yhdessä niin, että ne edistävät tavoiteltuja päämääriä. Kun rahapolitiikka määräytyy Euroopan keskuspankin toimesta, kansallinen finanssipolitiikka ei saisi heikentää EKP:n rahapolitiikalla tavoiteltua inflaation hillitsemistä. Suomen finanssipoliittisilla päätöksillä ei ole suurta vaikutusta euroalueen inflaatioon, mutta sillä on vaikutusta Suomen kilpailukykyyn euroalueen sisällä. Valiokunta huomauttaa, että esimerkiksi EU:n jäsenmaiden suorat tuet yrityksille ja kotitalouksille kohonneiden energiahintojen kompensoimiseksi kiihdyttävät euroalueen inflaatiota, mutta eivät puutu hinnannousun juurisyyhyyn eli energian tarjonnan vähentymiseen. Toisaalta kyse on keskeisestä perustar-

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

peesta ja Suomessa tuet ovat sekä kestoaltaan että suuruusluokaltaan hyvin maltillisia verrattuna useissa muissa EU-maissa päätettyihin toimiin.

Taluskasvu ja julkisen talouden tasapainottaminen edellyttävät parempaa tuottavuutta. Talousvaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että Suomen tuottavuuskehitys perustuu tällä hetkellä paljolti maltilliseen palkkakehitykseen ja on selkeästi esimerkiksi muita Pohjoismaita heikompi. Asiantuntijakuulemisessa viitattiin tuottavuuslautakunnan tuoreeseen raporttiin, jonka mukaan yksi Suomen kansantalouden keskeinen heikkous on resurssien kohdentuminen heikosti tuottaviin kohteisiin, esimerkiksi rakennuksiin.

Talousvaliokunta tähdentää, että nykyisessä tilanteessa on tärkeää panostaa erityisesti sellaisiin innovatiivisiin yrityksiin, jotka pystyvät tuottamaan paljon arvonnäystä pääomalla ja työllä, eli joissa kokonaistuottavuus on korkealla tasolla. Suomen tuottavuusmahdollisuudet perustuvat suureksi osaksi osaamiseen, ja sen vuoksi voimavaroja on suunnattava entistä enemmän juuri osaamisen kehittämiseen sekä TKI-toimintaan. TKI-rahoituksessa lähtökohtana pitää olla pyrkimys teknologianeutraaliuteen ja kustannustehokkuuteen sekä innovaatioiden skaalaamiseen ja niiden tuomiseen kaupalliseen käyttöön. Näin mahdollistetaan myös vihreän ja digitaalisen siirtymän eteenpäin vieminen Suomen kilpailukykyä vahvistavalla tavalla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp

Helsingissä 26.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Joakim Strand r
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väätäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Talouden toimintaympäristö

Talousarviota laadittaessa talouden heikenevä toimintaympäristö on ollut nähtävillä. Toimintaympäristö on erittäin haastava. Kotitalouksien ja elinkeinoelämän luottamus on heikentynyt voimakkaasti Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksesta. Erityisesti kallistuneen energian aiheuttama yleinen hintojen nousu on pakottanut EKP:n kiristävään korkopolitiikkaan. Samaan aikaan julkisen talouden liikkumavaraa rajoittaa mittava rakenteellinen alijäämä.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä moittii hallitusta siitä, ettei sen finanssipoliittisessa linjassa tosiasiaa oteta huomioon muuttunutta suhdannetilannetta ja nopeasti muuttunutta taloudellista toimintaympäristöä. Nouseva korkotaso on jätetty hallituksen budjettiesityksessä kokonaan huomiotta. Nopeasti kiihtyvien hintojen nousun aikana toteutettu velkaelvytys kiihdyttää kotimaista inflaatiota. Erityisesti kiihtyvä inflaatio kurittaa kaikista pienituloisimpia, mutta kaikkien kotitalouksien tilanne on heikentynyt. Velkaelvytys on tehotonta, kun taloudessa ei ole merkittäviä vajaan kysynnän vuoksi hyödyntämättömiä resursseja. Hallituksen toteuttamat julkisen kulutuksen lisäykset jopa syrjäyttävät yksityisiä investointeja ja yksityistä kulutusta.

Kokoomuksen ryhmä huomauttaa myös Suomen julkisen talouden automaattisista vakauttajista, jotka tasaavat suhdannevaihtelua erittäin tehokkaasti ilman päätöspäisiä politiikkatoimia. Talouden laskusuhdanteessa laaja sosiaaliturva ja progressiivinen verotus turvaavat kotitalouksien kysyntää. Päätöspäisen elvytyksen teho, sen oikea ajoittaminen ja kohdentaminen epäonnistuvat lähes aina ja pikemminkin kiihdyttävät suhdannevaihteluita sekä aiheuttavat hyvinvointitappioita.

Julkisen talouden tasapaino ja velkaantumiskehitys

Kokoomus huomauttaa, että hallitus päätöspäisesti kasvatti pysyvillä menolisäyksillä julkisen talouden alijäämää jo vuonna 2019 ennen kuin pandemiasta tiedettiin. Hallitusohjelman mukaan uudet menolisäykset piti rahoittaa työllisyys- ja veropäätöksin vaalikauden loppuun mennessä kokonaan. Kuten talouspolitiikan arviointineuvoston lausunnosta käy ilmi, hallitus ei ole pitämässä kiinni tavoitteestaan.

Vaalikauden aikainen velkaantuminen ei johdu koronapandemian tai turvallisuuspoliittisen tilanteen aiheuttamista menotarpeista. Kuten talouspolitiikan arviointineuvosto tuo esille valiokunnalle antamassaan lausunnossa, liittyy vain noin puolet julkista taloutta heikentävistä vaalikauden aikaisista menoihin ja tuloihin nettomääräisesti vaikuttavista päätöksistä kriiseihin. Puolet hallituksen päätöspäisistä velkaa kasvattavista päätöksistä ei liity kriisien hoitoon.

Talouspolitiikan uskottavuuden edellytys olisi ollut sopeutustoimien käynnistäminen jo kuluvalle vaalikaudella. Kokoomuksen valiokuntaryhmä huomauttaa, että hallitus on jättämässä julkisen talouden velkaongelman kokonaisuudessaan tulevien hallitusten ratkottavaksi, vaikka julkisen

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp Eriävä mielipide 1

talouden kriisinkestokyky on olennaisesti heikentynyt. Kriisien hoitamiseksi välttämättömien menolisäysten vastineena olisi pitänyt antaa uskottava suunnitelma julkisen talouden tasapainottamiseksi. Sopeuttaminen olisi ollut syytä aloittaa jo tällä vaalikaudella. Huolimatta hallituksen toteuttamista 370 miljoonan euron uudelleenkehittämisistä, jää valtiontalouden alijäämä hallituksen toimien seurauksena miljardien eurojen suuruiseksi.

Kokoomuksen valiokuntaryhmän mukaan kasvuedellytysten vahvistaminen on välttämätöntä pitkällä aikavälillä niin elintason kasvattamisen kuin julkisen talouden kestävyysnäkökulmasta. Kokoomus kuitenkin huomauttaa, ettei rakenteellisen epätasapainon ratkaisua voi laskea ainoastaan ennustettua nopeamman kasvun tai tuloksiltaan epävarmojen reformien varaan. Kokoomuksen mukaan kasvu- ja rakennereformien tekeminen on välttämätöntä, mutta talouspolitiikan uskottavuus lyhyellä aikavälillä edellyttää myös menosopeutusta.

TKI-panostukset ja kasvu

Kokoomus on sitoutunut Suomen TKI-panostusten nostamiseen 4 %:iin talouden koosta. Hallituksen viestien perusteella kasvupolitiikka on hallituksen keskeisin keino velkasuhteen taittamiseksi ja TKI-panosten lisääminen hallituksen tärkein keino kasvun aikaansaamiseksi. Siksi kokoomus ei voi hyväksyä sitä, että hallitus leikkaa julkisia TKI-panostuksia 110 miljoonalla eurola.

Kokoomuksen valiokuntaryhmän mukaan pelkkä julkisten TKI-panosten lisääminen ei riitä kestävä kasvun aikaansaamiseen. Kasvun edellytyksenä on lisäksi laajojen reformien toteuttaminen. Kokoomukselle tämä tarkoittaa reilun markkinatalouden edistämistä, kasvuinvestointien regulaation vähentämistä, viranomaispäästösten sujuvoittamista ja TKI-klusterin laadullista vahvistamista. Hallitus on toiminut monessa suhteessa jopa päinvastaisella tavalla. Hallitus on lisännyt investointien esteitä kasvattamalla yritystoiminnan vaatimaa hallinnollista taakkaa monella sektorilla. Hallituksen toimet esimerkiksi vihreän siirtymän investointien luvituksen pikakaistan rakentamisessa vesittävät hyvää tarkoittavan uudistuksen aiheuttaen lisäregulaatiota, vaikka sitä oli tarkoitus vähentää. Normeja olisikin siis purettava ja kilpailun lisäämiseen panostettava.

Yritystoiminnan yleisten edellytysten parantamiseen kytkeytyy myös työmarkkinoiden uudistaminen. Osaamisperusteinen kasvu, investoinnit tai TKI-toiminta eivät käynnisty, jos osaavan työvoiman saatavuutta ei vahvisteta. Siksi tarvitaan myös kannustavia työmarkkina- ja veroreformejä, jotka hallitus on jättänyt tekemättä. Työvoimapula on läpileikkaava ongelma useilla elinkeinoelämän sektorilla. Yritykset tarvitsevat lisää sekä korkeasti koulutettua että suorittavan tason työvoimaa.

Energia

Putinin aloittama Venäjän hyökkäyssota on aiheuttanut mittavia puutteita energian saannissa ja sekaannusta energiamarkkinoilla. Lyhyen aikavälin energiansaannin turvaaminen on kokoomuksen valiokuntaryhmän mukaan äärimmäisen tärkeää niin kotitalouksien kuin yritysten toimintaedellytysten näkökulmasta.

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Ratkaisuja tulee tehdä niin tulevan talven kuin lähiaikojen sähkön ja lämmön riittävän saannin turvaamiseksi. Hallituksen toimet kotitalouksien tukemiseksi korkeiden sähkönhintojen olosuhteissa ovat olleet tulonsiirtomaisia ratkaisuja, jotka eivät edes teoriassa laske sähkön hintaa, vaan ainoastaan lieventävät korkeiden hintojen vaikutuksia. Kokoomuksen mielestä energiakriisissä pitäisi ottaa käyttöön keinoja, jotka tehokkaasti laskevat sähkön hintoja. Tämä tukisi kotitalouksien lisäksi myös muita sähkönkäyttäjiä, kuten yrityksiä. Kokoomus on esittänyt kuusi lyhyen ja kuusi pitkän aikavälin keinoa, jotka ovat hallituksen käytössä. Niillä turvattaisiin toisaalta energian riittävyys lähiaikoina, mutta pidemmällä aikavälillä vauhditetaan ilmastotavoitteisiin pääsyä tekemällä Suomesta puhtaan energian suurvalta.

Akuutissa tilanteessa hallituksen on varmistettava, että kaikki olemassa oleva sähköntuotantokapasiteetti pysyy markkinoiden käytettävissä. Lisäksi tehokkaan kulutusohjauksen tulee olla kiertäviin sähkökatkoihin nähden ensisijainen keino kysynnän sääntelyyn. Sähkömarkkinoille on myös tehtävä väliaikaisia uudistuksia, joilla hillitään niin johdannaismarkkinaa kuin sähkön hintaa tulevana talvena. Sähkön hinta ei voi ylittää kalleimman sähköntuotantomuodon rajakustannuksia.

Voimakas sähkön tarjonnan tai hinnan vaihtelu ei ilman erillisiä toimia ole päättymässä lähivuosien jälkeenkään. Suomen sähköntuotanto nojaa vastaisuudessa nykyistä huomattavasti enemmän tuulivoimaan, jolloin sähkön tuotanto vaihtelee voimakkaasti sääolosuhteiden mukaan. Tuulivoima on hyvä tuotantomuoto, mutta se vaatii vastapainoksi myös säästä riippumatonta päästö-
töntä perusvoimaa. Suomesta tuleekin tehdä puhtaan energian suurvalta erityisesti panostamalla ydinvoimaan ja pienreaktoreihin.

Lainsäädännön uudistamista on välttämätöntä vauhdittaa ja osoittaa Säteilyturvakeskukselle riittävät resurssit osaamisen kehittämiseen. On varmistettava, että markkinatoimijoilla on riittävät kannustimet investoida ydinvoimaan. Lisäksi sähkön hinnan yleisen volatiliiteetin hillitsemiseksi, on sähkön hinnoittelumekanismia syytä päivittää siten, ettei kallein sähköntuotantomuoto vastaisuudessa enää yksin määrittele sähkön hintaa. Nykyinen hinnoittelumalli toimii huonosti tilanteessa, jossa merkittävä määrä tuotantokapasiteettia on voimakkaasti vaihtelevaa tuotantoa.

Tuntemattomasta syystä hallitus on jättänyt myöntämättä Säteilyturvakeskukselle sen pyytämät resurssit budjetissa. On käsittämätöntä, miksi hallitus tietoisilla ja aktiivisilla päätöksillä estää pienydinvoiman käyttöönottoon liittyvää osaamisen kehitystyötä. Valinta kuvaa hyvin hallituksen haluttomuutta priorisoida menoja. Pienellä panostuksella pienydinvoiman kehittämiseen voi pitkällä aikavälillä olla ratkaiseva vaikutus Suomen tavoitteisiin hiilineutraaliudesta ja/tai jopa hiilinegatiivisuudesta.

Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Kokoomus huomauttaa, että osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi on edelleen tekevä
mättä lukuisia reformeja. Hallitus ei ole edistänyt paikallista sopimista hallitusohjelman mukaisesti. Työelämän tasa-arvoa voidaan edelleen parantaa varmistamalla joustavuus työelämässä ja varhaiskasvatuksen edellytykset. Työhön kannustavalla veropolitiikalla voidaan parantaa työn vastaanottamisen ja tarjoamisen kannustimia. Korkean työn verotuksen takia häviämme osaamisen houkuttelussa keskeisille kilpailijamaille.

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp Eriävä mielipide 1

Ulkomaisten työvoiman rekrytoinnissa on syytä helpottaa erityisesti korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden rekrytointia, mutta myös muiden työntekijöiden saamista Suomeen on helpotettava. Suomen väestöllisen huoltosuhteen heikentyessä ulkomainen työvoima tulee olemaan keskeisessä roolissa monien sektorien työvoimapulan ratkaisemisessa. Työhön johtava maahanmuutto parantaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja parantaa julkisen talouden tilaa. Ulkomailta Suomeen töihin tulemisen hallinnollista taakkaa onkin kevennettävä olennaisesti.

Osaavaa työvoimaa tarvitaan kaikilla aloilla. Kannustinloukkujen piirissä oli Etlan tutkimuksen mukaan vuonna 2021 jopa lähes 140 000 ihmistä. Samaan aikaan työvoiman ulkopuolisia työkykyisiä on yli 300 000. Siksi ansiosidonnaista työttömyysturvaa tulee reformoida työhön kannustavaksi. Samoin työttömyysturvaa ja asumisen tukia tulee kehittää kannustavaan suuntaan. Hallituksen kuntakokeiluun tulee laatia korjaussarja, sillä nykymuodossaan vastuut on hajautettu lukuisille toimijoille, joilla ei ole edellytyksiä työttömän työnhakijan kokonaisvaltaiseen, tehokkaaseen ja yksilölliseen työvoimapalveluun. Työuria tulee pidentää alku- ja loppupäästä.

Kun signaalit osoittavat vahvasti hyytyvään talouskehitykseen, korostaa kokoomus huolta erityisesti nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyydestä. Laskusuhdanteiden aikana nuorten siirtymä työmarkkinoille työuran alussa pitkittyy. Viivästynyt työuran alku vaikuttaa elinkaarituloihin saakka. Kokoomus yhtyy myös tutkimuslaitos Laboren lausunnon huomautukseen, jonka mukaan nuorille on perusteltua korkean syrjäytymisriskin vuoksi kohdentaa mahdollisesti kalliitakin ratkaisuja. Siksi palveluita ja kannustinjärjestelmä tulisi laatia erityisesti nuorille. Myös pitkittynyt työttömyys kumuloi ongelmia ja laskee odotusta lopputyöuran tuloista. Pitkäaikaistyöttömille tulee myös räätälöidä palveluita ja kokeilla uusia kohdennettuja kannustimia.

Kokoavia huomioita

Kokoomuksen valiokuntaryhmän mukaan julkisten hyvinvointipalveluiden turvaaminen edellyttää parlamentaarista sitoutumista vuosittaiseen sopeutukseen, joka johtaa kohtuullisen ajan kuluessa kestäväälle velkaantuneisuuden tasolle. Kokoomus huomauttaa, että on kohtuullista kertoa avoimesti kansalaisille, mitä julkisen talouden tasapainottaminen edellyttää. Menosopeutuksilta ei tulla välttymään — etenkin, kun erittäin kireän verotuksen vuoksi veronkiristysvaraa ei ole. Talouspolitiikan uskottavuuden edellytys on vahva sitoutuminen vastuulliseen talouspolitiikkaan.

Kokoomus huomauttaa, että pidemmällä aikavälillä rakenteellinen alijäämä ja kestävyysvaje ratkaistaan rakenteellisilla reformeilla. Työllisyysaste tulee nostaa 80 %:iin vuoteen 2030 mennessä siten, että työllisyyden kasvu vahvistaa julkista taloutta. Sosiaali- ja terveyspalvelut on uudistettava siten, että palveluita voidaan tuottaa kustannustehokkaasti, mutta laadusta tinkimättä. Koko julkista sektoria koskeva tuottavuusohjelma tulee käynnistää pikaisesti ja hillitä julkisten menojen kasvua. Budjettikehysten uskottavuus tulee palauttaa jälleen.

Kasvun kannalta olennaista on kokoomuksen mukaan varmistaa TKI-panostusten kasvu parlamentaarisen sovun mukaan. Lisäksi Suomen liiketoimintaympäristöä tulee kehittää kokonaisvaltaisesti tukemaan investointeja ja tuottavuuskasvua. Valtion roolia markkinoilla tulee vähentää ja turhaa sääntelyä purkaa. Markkinamekanismin toimintaa tulee vahvistaa ja antaa ihmisten luovuudelle sekä yritystoiminnalle enemmän tilaa kasvaa.

**Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.10.2022

Sanni Grahn-Laasonen kok

Pia Kauma kok

Janne Sankelo kok

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Perussuomalaiset yhtyvät pääosin talousvaliokunnan lausuntoon esittäen yksityiskohtaiset muutosehdotukset jäljempänä.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- ja investointi

Talousvaliokunta huomioi TKI-investointien määrän olevan laskussa. Tästä syystä valiokunta kannustaa käyttämään toimivia keinoja TKI-investointien saamiseksi kasvu-uralle esimerkiksi ottamalla käyttöön TKI-verovähennyksen. Yhdymme parlamentaarisen TKI-seurantaryhmän päätelmään.

Julkisen talouden alijäämä

Julkisen talouden rakenteellinen alijäämä on erittäin huolestuttava, ja talousvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan julkisia menoja on sopeutettava tuloihin nähden. Verojen nosto johtaisi kotitalouksien ostovoiman ja talouden kilpailukyvyn heikkenemiseen, joten julkisia menoja on voitava tarkastella kriittisesti siitä näkökulmasta, mitkä ovat erityisesti valtion ydintehtävien ulkopuolisia menoja, ja karsia niitä. Sopeutusta on tehtävä siten menoja priorisoimalla.

On erittäin huolestuttavaa, että joudumme sopeutustoimiin kansantaloudellisesti haastavassa tilanteessa. Euroopan vajoamista taantumaan pidetään laajalti hyvin todennäköisenä.

Suomen julkista taloutta on viime vuosina hoidettu tarpeettomasti myötäsyklisellä talouspolitiikalla kehysmenettelystä piittaamatta. Useita vuosia jatkunut löysä taloudenpito, kuriton velanotto sekä liian kunnianhimoinen ilmastopolitiikka luovat suuria vaikeuksia tasapainottaa Suomen julkista taloutta tulevina vuosina.

Talousvaliokunta korostaa, että toissijaisten julkisten menojen karsiminen turvallisuuspoliittisten ja huoltovarmuuden kannalta kriittisten ja käytännössä välttämättömien menojen lisääntyessä olisi ollut vieläkin tarpeellisempaa.

Valtiontalouden alijäämää kasvattaa entisestään hallituksessa yllättäväksi koettu korkomenojen lisäys. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan noin 1,5 miljardia euroa vuonna 2023, mikä on noin miljardi euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Asiantuntijalausunnoissa on huomautettu, että arvio korkomenoista ensi vuonna voi olla liian optimistinen. Kasvava velka muodostaa Suomelle korkoriskin, ja ilman talouden tasapainottamista myös korkomenot tulevat kasvamaan lähivuosina eksponentiaalisesti.

Työvoiman saatavuus ja kannustinloukut

Talousvaliokunta huomioi huoltosuhteen merkityksen julkisen talouden tasapainoa tavoiteltaessa. Valiokunnan mukaan tehokkain tapa vähentää huoltosuhteen kuormittavuutta on purkaa palk-

Valiokunnan lausunto TaVL 48/2022 vp
Eriävä mielipide 1

katyöhön siirtymistä haittaavia kannustinloukkuja, sillä se sekä vähentäisi tulonsiirtojen tarvetta että kasvattaisi kansantaloutta laajentaen samalla veropohjaa ilman uusien verojen luomista.

Työperäisessä maahanmuutossa on erityisesti kiinnitettävä huomiota sen laatuun ja eri toimialojen tarpeisiin, eikä se saa lisätä kokonaisuudessaan tulonsiirtoja.

Sähkö, energia ja lämpö

Talousvaliokunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että mielekkään energiapolitiikan toteuttamisessa on merkittäviä epävarmuustekijöitä. Tähän epävarmuuteen liittyy ratkaisevasti se, miten EU:ssa kilpailijamaamme tukevat yrityksiään ja kotitalouksiaan nykyisessä energiakriisissä. Mikäli kilpailijamaamme tukevat yrityksiään ja Suomessa näin ei tehdä, suhteellinen kilpailukykymme kärsii.

Talousvaliokunta pitää kriittisen tärkeänä, että tulevien talvien tilanne huomioidaan huoltovarmuutta korostaen. Sähkön ohella tarvitsemme lämpöenergiaa, joten mitään energiantuotantomuotoa ei tule kategorisesti sulkea pois. Tämän vuoksi turpeen varmuusvarastoja on syytä kasvattaa tuotantoa lisäämällä. Energiantuotannon raaka-aineissa on muutoinkin huomioitava ensisijaisesti kotimaisuus tulevina vuosina, jotta energian hinnat pysyvät kohtuullisina mahdollistaen talouden ripeämmän elpymisen energiakriisin jälkeen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että yhdyimme muutoin valiokunnan lausuntoon edellä mainituin poikkeuksin ja että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.10.2022

Juha Mäenpää ps
Sakari Puisto ps
Minna Reijonen ps
Veikko Vallin ps